

L L Y T H Y R,

N ODDI WRTH *Mary* (6)

D A F T D D A B I O A N

Y P E R E R I N,

Simon AT *his*

I O A N A B G W I L I M

Y P R Y D Y D D: *Book*

YN RHODDI BYRR HANES O FYWYD A *1796*
MARWOLAETH Y PARCHEDIG

Mr. CHRISTOPHER BASSET,

ATHRAW YN Y CELFYDDYDAU,
O ABER-DDAWEN, yn SIR FORGANWG.

Yr Hwn

Daniel

ER MAWR DRISTWCH I'W ANWYL RIENI,
EI CHWIORYDD, ac amryw eraill yng NGHYMRO,
A YMADAUODD A'R BYD, YR 8fed O CHWYFROR,
1784. YN YR 31. O'FOED.

Ynghyd â

Evans

MARWNAD AR EI FARWOLAETH,
A GYFANSODDWDYD GAN IOAN AB GWILIM, MEWN
FFORDD O LYTHYR AT EI FRAWD A'I GYFAILL
DAFYDD AB IOAN.

his

Y Cyfawn fydd byth mewn Coffadwriaeth. Psal. cxii. 6.

"Wel, ti ddihangaist, dywed i'm p'fawl gwae,
P'fawl Braw, p'fawl gofid, p'fawl gorthrymder trist,
Sydd i'r Toifeidd 'adewaist ar dy ôl?" *W. W.*

han

"Death bursts th'invoking Cloud, and all is Day."

Young.

T R E F E C C A :

ARGRAHWYD yn y Flwyddyn, MDCCLXXXIV.

^{will}
Mary Simon
33 33 33 33 33 33 33 33

¹⁰⁰ Mary Simon

Simon
your go wye
berthen y Llyfyr
hun 1796

33 33 33 33 33 33 33 33

2. 1. 6. 9. 10. 12.

L L Y T H Y R,
Mary Simon
D A F T D D A B I O A N

his Y *Book*
P E R E R I N,
1796. AT *Daniel*
I O A N A B G W I L I M

Y
- P R Y D Y D D: &c.

ANWYL GYFAILL,

Charles
AFODD y newydd o Farwolaeth y
C caruaid Mr. Bassett, y fath afael ar
D fy yspryd gwan, fel y bum barod o
D lwyr ddiffinio ar fy nhaith: Ond
pan feddyliais am y geiriau hynny yn Ioan xiii.
7. Y peth yr wyf fi yn ei wneuthur, ni wyddost
di yr awr hon: eithr ti a gei wybod ar ol hyn.
Cefais ychydig gyfur ynghanol tristwch; cofiais
fod Bugail ISRAEL yn anfeidrol ddoeth yn ei
holl weithredoedd, er mor chwerw y gall rhai
o honynt archwaethu i'n profiad presennol;
etto, yn y pen draw, cawn weled yn eglur,
fod y cwbl yn cyd-weithio er daioni i'r praid,
a thragwyddol ogoniant i'r Bugail.

Richard

WRTH

WRTH feddwl am y lle derbyniol a roddodd
ARGLWYDD mawr y cynhauaf iddo, yn neill-
duol yn ddiweddar, ymhlith dilynwyr yr OEN,
a'r dull yr oedd yn cael ei arddel a'i fendithio i
gynulleidfäodd lawer (ac yntau yn awr wedi ei
gymmeryd o'r maes) daeth y cwestiwn hwnnw
yn nerthol attaf, *Jos. vii. 9. Pa beth a wnai
i'th enw mawr ?* Dan y baich trwm hwn, rhodd-
wyd i'm y llymmaid melus hyn, *Nid ar ysgwyddau
dynol y mae hwnnw yn cael ei ddwyn, ond ar
ysgwydd un digonol o nerth i ofalu am dano.*

YMA profais fefur o newydd nerth, a chlywn
fy yspryd yn dirgel ddywedyd, Wel, *atti etto*, yn
enw yr hwn a ymrwymodd i ni y fuddugoliaeth.

DA oedd gennyf gofio nad aeth *Mantell Elias*
gyd ag ef i'r wlad frÿ ; gadawodd hi ar ol : Ber-
nais gan hynny, er fod fy anwyl *Basset* yn y
bedd, etto y mae 'r *Efengyl* wedi ei gado ar ol ;
ag os cawn ond yr Yspryd a roddwyd i *Eliseus*,
taer lefwn am Dduw *Elias*, ac â hi rhwygwn
(er nad ydyf ond llestri pridd) afonydd cryfion
etto, a than aden ein Tywysog, awn a'r gware-
digion, er mor alarus ydynt heddyw, yn gryno
ag yn llawen adreu, heb adael *ewin* ar ol.

WRTH olrhain ar ol olrhain yn fy meddyliau y
mynych oriau a dreuliais ynghyfeillach y gwas
ieuange hwnnw i'r ARGLWYDD, *dau beth a*
feddiannasant fy meddwl yn neillduol ; yn gyn-
taf,

taf, rhyfedded o ddirgel ffordd. Duw yn ei lywodraeth bresennol; yn cymmeryd ymaith ddynion o werth a budd yn eu cenhedlaeth, cyn, yn ein golygiad byrr ni, iddynt gyflawni hanner eu gwaith; a gadael eraill ar ol, y rhai ydynt, fel y meddwl rhai, yn drwm-faich, nid yn unig fel yr *Offeiriad* ar y *plwyf*, ond ar *siroedd* hefyd, yn cerdded o dŷ i dŷ, heb nag aelodau cyfain, na dillad i gadw eu croen rhag y rhew a'r eira; yn dywedyd celwyddau o ddrws i ddrws, ac weithiau yn llwyddo i dynnu 'r geiniog fach arwyl o gôd y cybydd gwangus, er ei fawr dristwch yn ol llaw; y rhai ni feddant na medr na deall, i.e., a gwaeth na'r cwbl, nag *ewyllys* i wneuthur un math o orchwyl er daioni i wlad nag eglwys: Etto y rhai'n ydynt yn cael eu gadael yn hir yma; ac eraill, o fawr anrhydedd i Dduw a dynion, yn cael eu tynnu i'r byd a bery byth. Wrth droedio'r llwybr dyrus yma dros rai munudau, gorfu arnaf gyfaddef y gwir arnaf fy hun, gyd â'r *Salmydd*, a dywedyd, *Anifail oeddwn o'th flaen di.* Psal. lxxiii. 22.

YN ail, Peth arall! Hiraeth annioddefol am y cyfarfod hyfryd a gorfoleddus a gawn ar foreu gogoneddus yr *Adgyfodiad*. Cafodd hyn awdurdodol afael arnaf pan ddodasant ei gorph i lawr yn y graian. *O! werthfawr Ddatguddiad meibion Duw!* Hyn fydd yn tueddu fy Enaid i ganu gyd â melus Fardd presennol Cymru fel Hyn,

" C'ôd F'enaïd gwan yn fuan gwél,
Y wlad fy'n llifo o laeth a mêl;
Gorpbwysfa 'r rhai a ddaeth trwy ras,
O gystudd mawr y byd i mâ's. "

YR effaith y mae y pethau hyn yn adael ar fy yspryd, ynghyd ag annogaeth oddi wrth lawer o'm brodyr, fydd yn galw arnaf i roddi i'm hanwyl gyd-wladwyr, trwy eich llaw chwi, fyrr hanes a mynegaeth o Fywyd a Marwolaeth fy Mharchedig—gyd-weithiwr yn yr ARGLWYDD.

Dau beth yma etto ydynt yn dal eu hunain ger bron fy llygaid.

1. Y DIFYRWCH a gaiff llawer ar Fynyddoedd, ac ym Mroydd CYMRU, wrth ddarllen hanes un a garasant mor fawr.

2. GALWAD arnynt hwy a minnau i glodfori Duw am ei fawr ddaioni i Frawd anwyl, yn enwedig yn wyneb Brenin y Dychryniadau. Y cwbl a derfyno er gogoniant IESU GRIST.

Y Basset ffyddlon hwn, oedd Fab i Mr. Christopher Basset, ac Alice ei Wraig, o Aber-ddawon, Ymlwyf Pen-mark, yn Sir Forganwg, oddi fewn i Ffilldir i'r pen pella o Gymru at y Dehau, a elwir yn gyffredin *Break-sea-point*; yr unig un (oddi eithr Mr. C. G.) mor belled ag y gellir cywir farnu, a fagwyd yn y Sir honno

honno, ag oedd yn gwir garu, yn ei neillduol
 alwad, lwyddiant yr Efengyl yn y purdeb o ddal-
 iadau *Eglwys Loegr*, yn y gan-rif bresennol.—

Yr ydwyf yn meddwl na ryfygaf, wrth ddywe-
 dyd, iddo gael ei alw o'r grôth i fod yn was
 i *Iesu o Nazaraeth*. O'i Febyd dymunodd ei
 Dad a'i Fam roddi iddo bob cymhwysiad allanol
 ac ysprydol i'r alwedigaeth hon : Taer lefasant
 ar Dduw am gymhwysiadu o'r Nefoedd iddo.

YN ieuangc iawn y danfonasant ef i'r
 Ysgol hynod ym *Mhont-faen*, dan y gwr dys-
 gedig Mr. THOMAS WILLIAMS. Yr hon
 Ysgol a gedwir yn awr gan ddau Fab y parch-
 edig Mr. *Walters o Llandochoan*, Awdwr *Dic-
 tionary*, neu Air-Lyfr Saesonaeg a Chymraeg.
 Llyfr hynod, ond ei fod heb ei hollol orphen.
 Llyfr yw hwn o fawr werth i *Offeiriaid Cymru*.
 Ei ddau Fab ydynt wedi derbyn rhoddion cym-
 mwys a helaeth i'w galwedigaeth bresennol, ac
 fe feddylir y blodeua yr Ysgol hon yn dra hardd
 dan eu Doniau hwynt ; er Daioni i'r Sir
 hon, a Sîroedd eraill ; dymunaf gennad i ofod
 i mewn fy *Amen*.

OND i ddychwelyd at fy Matter. Treuliodd y
 Planhigyn ieuangc hwn amryw Flynyddoedd yno,
 ac nid yn segur, ond dal yn grâff ar y pethau
 a draddodid iddo. Yn yr amser hynny y cefais
 yr anrhydedd o adnabod y plentyn addfwyn hwn
 gyntaf. Clywais ddywedyd lawer gwaith fod
 ei

ei Feistr yn ei gyhoeddi yn ysgolhaig rhagorol.

PAN cyflawnwyd ei amser yn yr Ysgol hon, gofynnodd ei Dad iddo un amser, *er ei broff*, Pa un a ddewifai fyned i *Ryd-ychen*, neu fyw ar ei *Dir ei hun yn y wlad*. Attebodd mewn geiriau yn agos fel hyn, "*Gobeithio y câf dreulio fy mywyd yn y gwaith a ddwywed y gwir dros Dduw wrth fy nghyd-greaduriaid, er gogoniant Iesu, a thragwyddol Ddaioni Dynion.*" Hyn a sefydlodd feddwl ei Dad am ei fynediad i'r weinidogaeth.

O'R *Bont-faen* y danfonwyd ef i *Jesus College* yn *Rhydychen*; yn yr hwn le, er iddo ymadael â'i dyner *Rieni*, nid ymadawodd â'i DDUW. Fel *Moses* ac *Alia*, dangosodd yno pwy oedd ei wir gyfeillion. Cadwodd ei Arglwydd ef fel *Camwyll ei Lygad* ar bob tîr; i.e., ar Fynyddoedd *Ebal* 'sgrifennwyd Cyfraith ei DDUW yn ddwfn ar ei galon.

ARHOSODD yno yr amser angenrheidiol, nes iddo gael ei dderbyn i râdd *M. A.* sef (*Athraw yn y Celfyddydau*.) Ac hyd yr wyf yn gofio, Fe'i derbyniwyd i'r weinidogaeth gan *Esgob Llundain*, ar ei alwad i fod yn *Giwrât* i'r godidawg was yr ARGLWYDD *Mr. Romaine*, yn *St. Anne's, Blackfriars*. Bu yma rai Blynyddoedd, yn ffyddlon ac yn llwyddiannus; ac 'fe gafodd ei ddewis, yn yr amser hynny, yn *Llithwr (Lecturer)* yn yr *Eglwys* a elwir *Eth-*

Ethelburga, lle yr oedd yn llafaru i'r bobl am IESU a'r Adgyfodiad, yn wythnosol. Yn *Llundain* yr ymwelodd Duw âg ef a Thwymyr (*Ffefer*) drom iawn, yr hon a fu debygol, yng olwg llawer, o'i symmud i fyd arall. Ond y pryd hynny yr arbedwyd ef.

GADAWODD hon, yn fy meddwl i, ei heffaith arno tra fu ef byw. Meddylodd ei Rieniad oedd awyr *Llundain* yn cyttuno âg ef, am hynny, yn fwyaf neillduol, dymunafant arno ddychwelyd i'w wlad ei hun. Erbyn ei ddyfodiad, agorodd ei ARGWLWYDD iddo ddrws i bregethu i'w gyd-wladwyr yr Efengyl fendigedig, yn *St. Fagan's*, gerllaw *Caer-dydd*. yno y llafuriodd gyd â gwroldeb a gwresogrwydd yspryd, rai blynyddoedd; ac a gadwodd y Drws, a roddodd Duw iddo ef, yn agored i bob Gweinidog ag oedd yn dymuno tynnu i lawr falchder Dyn, a gosod i fynu ogoniant MAB DUW. *Esa. ii. 11. &c.*

FFRWYTH ei weinidogaeth a welir yma yn dra eglur hyd heddyw: Ar ei gynnydd yr elo er poen i Ddiawl ac yspryd y byd hwn.

GWAREDODD DUW ef mewn modd neillduol rhag y Mwrddwr hwnnw mewn Crefydd, a elwir *Rhag-farn*; yr hwn fydd yn cael awdurdod diderfyn ar filoedd o'i eglwysig-*Fradyr*. Gwelodd yn eglur nad oes achos i neb ofni clywed y gwir fel y mae yng NGHRIST: Ond
am

am gelwydd, yspryd y *byd hwn*, caued pawb eu drysau yn ei erbyn. Yspryd IESU, Yspryd cariad a rydd-did yw. Pawb ag fydd yn rhwym gan Ddiawl a grynant wrth glywed am ei lwyddiant : Ond llwyddo y mae, ac a lwydda, hyd nes elo'r *Ddaear yn eiddo'r Arglwydd a'i Grist ef.*

O St. *Fagan's*, lle mae ei enw yn beraidd heddyw, y symmudodd i'w enedigol Blwyf; yno dangosodd drachefn, trwy nerth ei Dduw, gwas i hwy ydoedd. Traethodd y gwir, heb dderbyn wyneb Dyn, dros ychydig flynyddoedd, hyd nes cymmerodd at Eglwys *Porthcery*, ar fin y môr, yn agos i dŷ ei Dad. Hyn oedd ychydig cyn diwedd ei oes. Yno yr addfedodd y Dywysen werthfawr hon.

Yr ychydig amser a dreuliodd ym *Mhorthcery*, Duw a'i bendithiodd yn dra helaeth; Dygodd llais y *Durtur* amryw Ddynion at ei sain, a da oedd ganddynt gael lle ymhlith ei ddiadell fechan, yr hon a gynhyddodd hyd ei ddiwedd. Galaru y mae hon yn awr, fel Defaid heb un Bugail: Ond credu yr wyf yr â y *Llinyn mesur* allan etto, arni hi, a *holl Ddyffryn y celanneddau*, yn y wlad hon, a gwledydd eraill lawer, gan eu gwneuthur hwynt yn *sanctaid* i'r ARGELWYDD. *Jer. xxxi. 39, 40.* Ac am eu diweddar Weinidog, anturiaf ddywedyd fel
y

y dywedir yn *Dan: xii. 3.* Hyfryd Forau!
pan y caffom gyfarfod, i weled ein bendigedig
Feistr fel y mae. 1. *Ioan. iii. 2.*

YR oedd gan ei Dad le cyfreithlon, o ran
y Cariad ac oedd llawer o wyr mawr y Byd
yn broffesu iddo, i ddisgwyl Derchafiad i'w Fab,
yn ei barchedig swydd, trwy roddi iddo rai o'r
Llamiau mawrion: Ond pa bryd bynnag y deuai
r amser i brofi eu Cariad hwynt, cadwent
draw, gyd âg efgus tlawd *Ffelics*, *Pan gaffom amser*
cyfaddas. Ac er bod lle agored ganddynt la-
wer gwaith i'w dderbyn i blith eu Doctoriaid
dysgedig, i gael rhan o'u bydol ysglyfaeth, etto
ni's gallent lai, y pryd hynny, na datguddio yr
hên Elyniaeth, yr hon fydd yn llywodraethu
ynghalon pob dyn anianol, yn erbyn y gwir;
ie, er iddo ddiferu allan o Enau *Athraw yn y*
Celfyddydau! Yr hyn, dybygid, fydd lawer gwell
na genau halogedig *Gwyr llyg**. Cafodd siom-
medigaeth amryw weithiau yn Addewidion
Dynion, ond nid oedd, fel Ephraim, *Hof: xii.*
1. Yn cael ei adael i ymborthi ar wynt.

DYSGODD DUW ef i fod yn ddoethach.
Hyn a dorrodd lawer ar rym ei siommedigaeth-
au. Ni ddigalonodd ein *Caleb* ieuange yn
wyneb y pethau hyn; gwelodd trwy *Spien-*
Ddrych Moses Heb. xi. dros ben pob bydol
annogaeth, ie, a di-annogaeth hefyd: Gwelodd

* Sef rhai heb fod mewn urddau eglwysig.

fod y *Gwir* yn fawr o hono ei hun, ac y llwyddai. Gwelodd mai yr un peth yw *Yspryd* yr *Efengyl* yn awr ag oedd gynt, ac nad oes arni eisiau *Cynhorthwyadau* y gwyr mawr i'w dal i fynu. Yn wyneb *Doethineb Groeg*, a gallu *Rhufain*, Pa wr mawr a safodd o blaid *Pysgodwyr Galilea*? Ni ddarllenais am un. Pan ddygent *Iachawdwriaeth* i glywedigaeth *Dynion*, yn *unig* yn enw un a groeshoeliwyd—a laddwyd—gan *Ddynion*, ond a arddelwyd gan *DDuw*: *Act.* ii. 36.—iii. 15—iv. 9, 10, 11.—xiii. 27, 28, 29, 30.

ER nad oedd gan yr *Apostolion*, fâl greaduriaid yng olwg y byd, ddim ond *Athrawiaeth* y groes, er hyn, llwyddo yn hynod a wnaeth y genadwri (heb dderbyn un atteg gan ogoniant y byd hwn) yn *Rhufain*, *Corinth*, *Ephesus*, i.e., yn *Llys Nero* ei hun, y gelyn mwyaf creulon, yr oedd *Saint*; pan oedd *Paul* dan ei *Gadwyn*. *Phil*: iv. 22. Llwyddo a wnaeth yr Hanes am Fab *Mair* yn y byd, er gwaetha *Dynion* a *Diawlaid*, dros ddau cant a hanner o flynyddoedd, cyn i un bydol *Dywyfog* sefyll i fynu dros y gwir. Nid ar law gwyr mawr y byd, fel y meddwl rhai, y mae llwyddiant *Crefydd* *Mab Duw* yn sefyll: Sefyll y mae ar ei throed ei hun, a *Phyrth uffern ni's gorchfygant hi*. *Neges* yr *Apostolion* gynt oedd cyhoeddi—*Mai'r Iesu yw'r Crist*. Llwyddodd y gwir hwn yn rhyfedd

rhyfedd o fôr i fôr, er amled y rhwystrau ar y ffordd. Anwyl *Basset* a ddyfsgwyd yn y pethau hyn gan Dduw.

LLAWER 'Trefn a ddych'mmygwyd gan ddynion i geisio gwneuthur yr *Efengyl* yn dderbyniol gan yspryd y byd; ond effaith y pethau hynny o bob mâtth a rhyw fydd yn terfynu yn y gwaith o ddwyn dynion i golli eu golwg ar yr *Efengyl* yn ei gogoniant ei hun.

YR unig ffordd i weled yr *Efengyl*, yw'r ffordd yr ydym yn gweled yr *Haul*, sef yn ei goleu ei hun. Yn y goleu hwn, barnodd Mr. *Basset* am y matter; ac am hynny, yn wyneb pob amharch, daliau atti o brysur, gan wybod nad o'r byd hwn y mae Teyrnas ei ARGLWYDD, ac mai ynfydrwydd mawr oedd i was feddwl myned yn uwch nâ'i Feistr.

Cafodd fynych achos i gamu fel hyn;

Ni fyn y ddaear ddim o hono'i,

Mi âf bellach tu a'r Ne;

Yno mae ngharennnydd gorau,

Yno'm Dinas i a'm Tre:

Llofged Tân yn ulw'r Ddaear,

Etto canaf fi fy nghaingc,

Tra bo'm PRYNWR mawr anwyla,

Draw yn eiriol ar y Faingc.

AML gnoi fu arno gan lawer *Doeg* yn y wlad; ond trueni oedd iddo ef, addfwyn Ddyn,

fyhed tan ddannedd y fath. Am rai o'i Gyfeillion fydd etto ar ôl, nid yw y perygl gymmaint. Y mae ein Croen, o'i hîr bannu, wedi myned yn wydyn erwinol; a chystal fyddai iddynt gnoi croen eu hên fôch, a dodu eu Dannedd gwenwynig i geisio ein brathu ni.

YN awr, mi a ddychwelaf, i gymmeryd byrr olwg arno yn ei *Ymdeithiol Lafur*. Cafodd Yspryd ei Feistr, yr hwn a garodd wasgaru ei Fendithion, a'u taenu dros y byd. A phwy bynnag fydd yn gyfrannog o'r Yspryd hwn, cyhoeddant Heddwch, yng *Waed yr Oen i bell ac i agos*. Gwir yw y caiff y Gennadwri ei gwrth-sefyll â llawer o ddoeth ddywediadau y byd hwn; ond, gwnewch a fynnoch, taenu wna'r. Gwir, fel codiad yr *Haul*. Ni's gall rheswm dynol byth mo'i gaethiwo, mwy nag y gellir cadw tân mewn llestr pren: Gwelwn hyn yn foreu o blaid Yspryd yr Efengyl lle b'o. *Aelau iv. 20. Ni allwn ni na ddyweddom y pethau a welsom, ac a glywsom.*

Dyma'r Yspryd a nerthodd y *Diwygiwr* mawr hwnaw *Martin Luwther* i wynebu *Worms*, Dinas yn *Germania*, yn amser Cymmanfa arbennig (*Diet*, neu *Barlament Germany*) yn y flwyddyn 1521. Rhai o'i Gyfeillion a ofnasant y digwyddai iddo fel i *John Hufs*, a *Jerome o Prague*, yng *Nhynger*.

Constance, yn y flwyddyn 1414. § a ddymunafant arno na ryfygai fyned yno : Attebodd fel hyn, “ *Pe safai cynnifer o Gythreuliaid yn fy erbyn ag fydd o Beithyn, cerrig Tô, ar ben Tai Worms, Luwther a â yno.* ” Fel hyn y cynnorthwya'r *Gwir ei Blant*. Felly etto, trwy *Ras*, y gall y rhai a feddiannant y *Gwir ei gyhoeddi* pe byddai o'r naill du fyrddiwn o elynion, fel *Pibahiroth* yn bygwth,

§ *JOHN Hufs*, a *Jerome* o *Prague*, oeddynt ddau Ddiwygiwr hynod, ynghylch can mlynedd o flaen *Martin Luwther* a *John Calfin*. *John Hufs* a anwyd yn agos i *Prague* yn *Bobemia*, ynghylch y flwyddyn 1376. mewn Pentref, a elwid *Huffney*, oddi wrth ba le y cafodd ei enw. Safodd yn hynod yn erbyn Cyfeiliornadau y Pâb, er nad oedd yn gweled mor bell i Ogoniant y *Gwir*, ag y gwelodd *Luwther* a *Chalfin* ar ei ôl, etto gwelodd wawr y *Diwygiad*, a dioddefodd dros y *Gwir*. Ymddangosodd yng Nghyngor mawr *Constance* yn *Germany*, lle, y dywed *Mr. Ffox*, yr oedd o *Arch-Esgobion* ac *Esgobion*, dri chant a chwech a deugain; *Doctoriaid*, a *Rheolwyr Monachlogydd*, puin cant, tri ugain a phedwar; *Trawysgion*, *Duciaid* a *Ieirll*, *Marchogion* ac *Yswein*, un fil ar bymddeg; *Putteiniaid*, pedwar cant a ddeg a deugain; *Eillwyr*, chwech cant; *Cerddorwyr*, *Cyweirwyr* *Bwyd* a *Cbellwairwyr* (*Jesters*) tri chant ac ugain.

ONID oedd yma, anwyl *Ddarllenydd*, le pur anghysurus i ddyn gwir dduwiol, yn enwedig pan yr oedd ei fywyd yn chwarae yn *Nwylaw* y fath *Fileiniaid*? Etto yn y fath le a hwn yr ymddangosodd *John Hufs* dros ei Feistr. Yn dra buan y dodwyd ef mewn *Carchar-dŷ*,—lle bu tros ryw gymmaint o amser yn debyg o farw,—ond cadwodd *Duw ei fywyd* i fod yn dyfod tros ei Enw mawr. Barnwyd ef yn

bygwth, ac o'r tu arall, *Bersonoliaeth* o Fil yn y
 fwyddyn, fel *Baal-sephon*, i'w cholli; ac ofn gwa-
 faidd (*slafaid*) fel y môr o'r tu blaen, etto, ond
 cael golwg ar Iachawdwriaeth yr *ARGLWYDD*,
 torrir y ffordd ymlaen, gan waeddi *Buddugoliaeth*
 ar

euog o farwolaeth, am iddo amddiffyn *Athrawiaeth John Wickliff*, &c. a thorwyd ef oddi wrth yr *Eglwys Sanctaidd*.
 Saith Esgob Pabaidd a'i di-urddasant, a chan roddi arno bob
 o felldith, a gymmerasant ymaith ran o'i addurn; yna y
 dodasant ar ei Ben *Cap papur*, wedi ei baentio â llun amryw
 gythreuliaid: Ac un o'r Esgobion a ddywedodd fel hyn,
 "Trwy hyn yr ydym yn rhoddi dy *Enaid i Ddiawl*." *Hufs*,
 gan wenu, a ddywedodd, "Nid ydyw hwn mor dost a *Charon Ddrain*." Llosgwyd ef i farwolaeth gan y gelysion
 hyn, a thafwyd ei Lŵch i'r *Rhine*, a fon fawr yn *Germany*.
 Mewn llawer o Leoedd yn *Bohemia*, arferid bob blwyddyn
 ynghylch y chweched o *Orphenhaf*, gynnu Tân mawr ar
 bennau mynyddoedd yn yr hwyr, i goffâu dioddefaint y
 Merthyr *John Hufs*; ynghylch y Tân hwn byddai i ddyn-
 ion lawer ymgysfod, a chanent *Hymnau* yno er ei glod.

DAETH yr arfer honno dros y môr i Gymru,—cany-
 mewn rhai Siroedd, yn enwedig Sir *Gaerfyrddin* a Sir *Aber-
 teifi*.—Y bugeiliaid a gynnant Ddan ar Nôs-wyl-Efan, llyg-
 redd o'r gair *Ioan*, am *John*, debygwn, a mawr yw eu
 lleisiau oddi amgylch iddo.

JEROME o *Prague* oedd Ganlynwr gwresog i *John Hufs*,
 ac a unodd âg ef yn ei neillduol amcanion tros y Diwygiad.
 Chwiliodd y gwr hwn yn Sychedig am y gwir yn Ysgolion
 mwyaf Ewrop—yn *Prague*, *Heidelburgh*,—*Cologne*, a *Rhyd-
 ychen*. Yn *Rhyd-ychen* cafodd afael ar Weithredoedd Mr.
Wickliff, a throdd lawer o honynt i'w Iaith ei hun. Pan
 ddychwelodd

ar bob rhwystr, yn Enw y Rhwygydd a aeth i fynu o'u blaen. *Mica* ii. 13.

YR Yspryd hwn a gynhyrfodd cin hanwyl Mr. *Bassët* i deithio llawer, yn ei fyrr Ddydd, i fôn am
AR-

ddychwelodd i *Prague*, dangosodd ei hun yn hynod o blaid Mr. *Wicliff*.

YN yr amfer yr aeth Mr. *Hufs* i Gyngor *Constance*, *Jerome* a'i hannogodd i sefyll ei dir fel gwr tros y Gwir, yn enwedig i wrth-sefyll arferion llygredig yr Offeiriaid, a dangos yr angenrheidrwydd o'r Diwygiad y pryd hynny ar Droed. Gyd â hyn, addawodd ei ganlyn i *Constance*, a rhoddi iddo bob cynnorthwy yn ei allu.

MOR gynted ag y clywodd am berygl Mr. *Hufs* yno, dechreuodd ei Daith, ac ar y pedwarydd o Ebrill yn y flwyddyn, 1415. ynghylch tri mis cyn marwolaeth Mr. *Hufs*, aeth i mewn yn ddirgelaidd i'r Dref: Ond wedi iddo, trwy ymgynghori â'i Gyfeillion yno, weled na's gallasai fod o un gwafanaeth i'w anwyl *Hufs*, gadawodd y Dref, gan ddechreu ei Daith yn ôl i *Bobemia*: Ond, mewn lle a elwid *Hirfaw*, daliwyd ef gan Swyddog Dûg y *Sullyback*. Ar hyn 'Srifennodd y Dûg at y Cyngor yn union gyrch, i wybod pa beth a wnaï iddo. Dymunwyd arno ddanfoni ei Garcharwr i *Constance*. Fe ddywedir iddo gael ei adnabod ar ei siwrnau, fel y canlyn. Mewn Pentref yn agos i'r Goedwig ddu (*Black Forest*) digwyddodd iddo syrthio i blith amryw Offeiriaid. Trôdd eu hymddiddan ynghylch Cyngor *Constance*. *Jerome*, yn ôl ei hên natur, a ddechreuodd wresogi a thanio: Ymhlith pethau eraill, galwodd y Cyngor hwnnw yn *Ysgol y Diawl*, a *Synagog anwiredd*. Ar hyn adnabyddwyd y gwr, fel ei *Frawd Pedr*. Dywedir iddo gael ei arwain i Dref *Constance* gan Wr Mawr (yr *Electör*

ARGLWYDD Pysgodwyr *Galilea*. Gwir yw, fe gafodd enw newydd am hyn, ond nid enw mor ddi-anrhydeddus ag y tŷb rhai. Galwyd fy ardderchog Frawd yn *Fethodist*; enw o bwys yn ddi-ammau, canys o le dysgedig iawn y tarddodd ar y cyntaf, nid llai lle nâ *Rhyd-ychen* fawr ei hun; ac fel y bydd y lle, felly'r ffrwyth. Ni chedwais dymmor (Term) yno erioed, etto, er hyn, fe welwyd fy nghymmwyfiadau mor fawr, fel y sefydlwyd y *Râdd* yma, doed fel y dêl, arnaf finnau, er fy mod yn amddifad o eraill. Fy meddwl yw hyn am y gair, mai Siart (*Charter*) gogoneddus yw, a lithrodd yn ddjarwybod o blith y Doctoriaid yno, i bob Offeiriad ag fydd yn sefyll yn gydwybodol at burdeb Articlau Eglwys Loegr. Enw mor fawr gan y rhai fydd yn caru'r Rhoddwyr, fel yr wyf yn barod i'w ddymuno ar fy Arch (*Coffin*) ac os pydra yno, gadewch iddo; fe gymmer y Diawl ofal i anrhydeddu pobl DDUW yn yr oes ar ôl, â rhyw enw newydd etto, fel ag y mae'r enw *Methodist* yn awr yn barod i foddi

Palatine) ar ei farch o'i flaen, mewn cadwyn hir fel cî. I beidio a'th flino â'r hanes hyn yn hwy, ddarllenwyd anwyl, y gwr hwn a ofodwyd i farwolaeth fel *Huf* o'i flaen. Pan ddechreuodd y Tân a fflamio o'i amgylch, canodd Hymn yn dra hyfryd. Dywedodd wrth y Dihenyddiwr, yr hwn a daniodd y Coed o'i ôl, fel hyn, "Dwg dy fflag yma o flaen fy wyneb; pe ofnafwn angau, gallafwn ei ochelyd." *John Wickliff* oedd Ddiwygiwr hynod yn *Lloegr* yn y Drydydd ganrif ar ddeg.

y *Pengryniaid* a'r *Gradogiaid* hefyd. Os nad ydych yn derbyn fy esponiad hyn ar y gair, yn amfer y *Cyd-wŷs* (*Convocation*) nefaf yno, mi ddymunaf arnoch, fy anwyl *Ioan* ab *Gwilim*, gyd-synio â mi i ddanfôn attolygiad at y gwŷr doeth hynny, i'n ffafrio ni, a Gwŷr llŷg wlad, â chywir a sefydlog arwyddocâd gair o'r fath bwys. Bwbach falw anweddd yw'r gair i rai o blant *Lefi* er hyn. Ond yn wir ni ddi-galonnodd yr enw hwn mo'n Rhyfwr (*Champion*) ni mewn un mesur, canys daliodd ei Lestr bychan yn wyneb y tonnau mor hŷf a synhwyrol, nes methodd pob gwynt ei gadw rhag ynnill yr Hafn a ddymunodd. Dygodd ei werthfawr newyddion i glywedigaeth miloedd, ac ni chafodd a nefolaidd gennadwri syrthio i'r ddaear, ond mynnodd Duw le iddo ynghalonnau pechaduriaid lawer. Deheubarth Cymru fydd mewn di-ragrith alar am dano heddyw. Hiraethodd llawer amryw weithiau am ei weled; ond ni's gwelir ef yng wlad y trallod mwy.

Canwyll Cymru a'i carodd fel ei blentyn ei hun, ac a lawenhaodd wrth weled Planhigyn o'i fâth yn tyfu yng Ngwinllan ei Dduw.

Pemfro a yfodd o'i Gennadwri fel melus win. Dangosodd i filoedd yno y dichon *Iesu* o *Nazareth* gwbl iachau y rhai trwyddo ef fydd yn dyfod at *Dduw*. Heb. vii. 25. *Tirion Bemfro*, dod am danat dy alar-wisg: Collaist un a'th garodd fel ei enaid ei hun. *Llan-geitho, Beraidd-*

sain.

Jain, cyfod dithau alarnad. Ni weli 'mo dy *Fasset* oftyngedig mwy. Gadawodd, esgyn dy *Areithfa* (*Pulput*) di. Ym mhlith y Gwaredigion uwch y Sêr y cyfarfyddi âg ef y tro nefaf. Tithau *Gayo* garedig, ni chei glywed mwy mo'i eiriau sylweddol ef. *Christopher*, a geraist yn yr ARGLWYDD, o gario'r groes, a gafodd wisgo Coron. Uwch cyrraedd pob faeth, y clyw dy frodyr, a ymadawfant â thi yn ddiweddar, ef yn canu yn hyfryd heddyw.

Llan-fawel roesawus, mewn llifeirol ddagrau, fydd yn cofio am ei felus Bregethau, ac yn trwm alarur am na chânt ei glywed yno mwy. Diolchgar gôf am yr amser y bendithiodd Duw ei Lafur i lawer yno. Ni raid yn y lleoedd hyn goffâu dy enw, addfwyn *Basset*, ar furiau Eglwys na Changell. Cafodd le mîl mwy parhaus. Ymhlith amryw o leoedd yn ei wlad ei hun, *Llangan* anghofus o Dduw, a ddylai gofio, gyd â mawr brysurdeb calon, am ei ffyddlon rybyddion ef. Mynych y trodd ei wyneb at y lle hwnnw, pan na byddai gynnorthwy o le arall, mwy nag y cafodd Doethion y Dwyrain gymdeithas offeiriaid yr Iuddewon o *Jerusalem* i *Bethlehem*.

A pha beth a ddywedaf am alarus *Gapel Crai* ym *Mrecheiniog*, lle'r arddelwyd y Gweinidog ieuangc hwn rai gweithiau mewn modd tra neillduol. Pe medrwn, anfonwn Blaſtr cymmwys

i dy archoll; gwn ei fod yn ddwfn, ond nid yn an-feddyginiaethol i'r hwn a ddichon *gwbl iachau*. Yn y lle hwn, mor belled ag y gallaf farnu, oddi wrth yr hyn a ddywedodd wrthyf ei hun, y profodd ddechreuol afael yr afiechyd hwnnw a'i dygodd i'w fedd. Yn yr Haf 1783. ar Sul gwrefog iawn, tra'r oedd yn pregethu i Dyrfa liosog, profodd ei nerth yn methu yn dra an-nisgwyladwy, a phoen neillduol yn gafaelu oddi amgylch i'w Ysgyfaint. Gan y gwrês a'r lliosawgrwydd dynion; chwyfodd yn ddirfawr wrth lasaru, fel y meddylodd iddo fod yn rhŷ egeulus o hono ei hun yn ôl yr odfa, canys ofni yr oedd, pan ddywedodd hyn wrthyf, iddo gymmeryd anwyd. Os felly, cafodd y fraint o ddioddef mewn achos da ac anrhydeddus. Clywais iddo fod yn y lle hwnnw un-waith ar ôl y tro hynny, a dychwelyd o'r Daith hon yn llefsg, ac yn anhwylus. Daeth y nos gyntaf i dŷ gwr bonheddig ag oedd yn ei fawr-garu: Yno llettyodd, ac fe sylwodd y gwr hwnnw fod ei beswch yn darogan pesychiad y llifant (*Consumption*) ond, er hyn, gobeithiodd yr arbedid ef fflnyddoedd lawer. Wedi iddo aros tros ychydig amser gartref, yn ddifysymwth torrodd gwythen o'i fewn, a phoerodd waed lawer. A chyd â hyn parhau yr oedd i besychu yn anarferol. Ei anwyl Riëni a gymmerafant hyn yn arwyddol o berygl am fywyd eu ferchus blentyn. Yn dra buan fe ymgynghorwyd â Physygwr dyallus o'r Bont-faen (Mr.

(Mr. Bates) yr hwn a barhaodd i ymweled ág ef dros yspaid o amser, gyd â mawr fanylrwydd a thiriondeb.

GWELODD y gwr hwn fod ei glefyd yn tueddu at ddarfodedigaeth, am hynny efe a'i cynghorodd i fyned tros ychydig amser i'r Ffynhonnau brŵd ger llaw *Bryfo*. Ar ei daith tu ag yno, meddyliodd ei fod ryw gymmaint yn well; ac yn ôl iddo dreulio rhai dyddiau yno, cryfhaodd yn y tŷb hyn am dano ei hun. Cefais y cyfleustra i alw arno yno fy hun, a da iawn oedd gennyf ei weled yn dyfod i'm cyfarfod o'i ystafell. Llonnodd fy hên yspryd wrth ei weled ryw fesur yn well, fel y dywedai wrthyf ei fod. Daeth allan gyd â mi i rodio tu ag at y ffynhonnau: Wrth fyned gyd â'n gilydd ac ymddiddan, adnabum fod ei anadl yn fyrrach nag arferol. Lleithiodd hyn fy yspryd yn erwinol, a rhedodd yr arswyd hyn trwyof, nid yn unig o'm hachos fy hun, ond hefyd o achos fy nghyd-wladwyr: Dirgel ocheneidiais y geiriau hyn, *Collwn ein Cyfaill Basslet yn dra sawr*. Rhag ofn taflu un tristwch arno, crynhoais fy ysprydiaeth egwan ynghyd, a dechreuais fod mor llawen ag y medrwn. Treuliais ynghylch mîs o amser yn agos atto, ac ymwelais ág ef mor fynych ag y medrwn. Wrth rodio yn yr Ardd o flaen y Tŷ lle yr oedd yn llettŷa, un diwrnod, cefais achos i ofni na's gwelwn ef byth yng Nghymru drachefn. Wrth gerdded ychydig iawn o lechwedd (esgyn-
niad

niad tîr) gwelais fod fy nghyd-ymdeithydd yn amddifad o ddau beth angenrheidiol iawn i wynebu mynyddoedd Cymru drachefn. Yn *gyntaf*, Rhŷdd a hîr anadl; ac yn *ail*, Grym yn y ddwy goes a'r gliniau. Ond er hyn prophwydwn i'm fy hun, *Gwelir ef yno etto.*

TRODD ein hymddiddan un diwrnod yn dra neillduol ar bethau yn y wlad uwch law'r Haul. Cefais le i farnu ynghwrs ein cyd-fiarad, mai nid gwr dieithr oedd efe yn y wlad honno, ond ei fod yn dra chynhefin mewn llawer rhan o honi, a'i fod yn cael rhyw hyfrydwch mawr wrth dderbyn newyddion rhagorol oddi yno yn fynych. *Ioan xvi. 14.* Dywedai wrthyf lawer iawn am Iaith y Wlad, ac mi welais yn eglur fod ganddo sicrach gafael ar ARGLWYDD gogoneddus y Wlad honno, nag oedd gan yr hên *Gonsumfwn* arno ef. Gyd âg wyneb firiol y dywedai wrthyf, ar un amser, fel hyn, "*Gwn ar brydiau beth yw mwynbau sylweddol Dawelwch yng wyneb fy holl drueni.*"

Y tro diweddaf y gwelais ef, oedd yn Nhŷ ei chwaer yn *Redcliff-street*. Meddyliais y pryd hynny ei fod ar wellhad, ond, er fy ngalar, fe'm siommwyd. Ymhen ychydig amser clywais ei fod yn poeri gwaed drachefn. Crynais am ei hoedl y pryd hyn. Ni chaf ei weled ef mwy—hyd nes cyfarfyddom yng wlad y rhyfeddodau: Lle rhyfeddaff fwy weled fy hun na'i weled ef. Wedi iddo waedu yr ail waith, dywedodd wrth ei chwaer un diwrnod

diwrnod fel hyn, "*Wele, gwelaf yn awr na's gallaf Bregethu byth mwy, ond os myn Dduw i'm wella mewn rhyw fefur, byddaf foddlon i gadw drws yn ei Dŷ.*" Pſal. lxxxiv.

AMSER arall, dywedai wrth ei Dad fel hyn, "*O! Fy Nhad, Pa fath amgyffred dlawd fydd gennym am y Nef!*"—

DYMUNAI ar ei chwaer ddarllen iddo yn fynych y drydydd Salm ar ôl y ganfed: Pan ddarllenai dros y bummed adnod, dywedai, "*At-teliwch, dyna ddigon, digon, digon!*"

DYWEDODD wrth ei Dad rhai dyddiau cyn ei farwolaeth y geiriau hyn, "*Diolch i Dduw am y deng-waith a thrugain saith-waith.*" Math. xviii. 22.

PREGETHODD un o'i *Fethodistaidd* Frodyr ar y gair hwn y Sul ar ôl ei gladdedigaeth, lle yr oedd *Ioan ab Gwilim* yn un o'r gwrandawyr; yr hwn, ar ei ffordd i'w artref a ganodd fel hyn.

Y Dêg a Thrugain Saith o weithiau,

Dyma'r rhif na dderfydd byth:

Maddeu'r hwyr a maddeu'r borau,

Maddeu beiau rîf y gwlith:

Dŵr a Gwaed yw'r afon yma,

'Ddaeth o ôl y wayw-ffon,

Hi dorrodd allan ar *Galfaria*,

Hi bâr tra paro'r Ddaear gron.

GOFYNODD

3 A raid i'r Arfaeth fawr drag'wyddol,
Yn erbyn 'wyllys llawer mil,
Gadw ei llwybr yn wastadol,
Heb golli lled y blewyn cul?
Rhaid; ni allai braich rhyw Angel,
Ei gadw'n hwy rhag llwch y llawr:
Na Lleng ei ddal ef yno'n ddirgel,
Pan glywo lais yr Udgorn mawr.

4 O! mor barod oedd i ddyfgu,
Pawb o fewn a phawb o fa's;
Ac mor wrefog yn y Teulu,
A'i Eiriau rhydd yn llawn o Ras;
A'i yspryd llonydd a maddeugar,
Oedd megis cân y *Ddurtur* fwyn,
Blaen-dorriad blodau ar y ddacar,
Neu'r adar llon ym mrig y llwyn.

5 Y tlawd, a'r claf sy'n wylo'n chwerw,
Pob un a'i lef oddi ar ei glwy,
Gan ddweud, *Mae Basset wedi marw*,
Ni feddaf *Ffrynd* gyffelyb mwy:
A'i gynghor rhwydd, a'i law haelionus,
Oedd mor barod ym mhob man,
I nerthu'r truan a'r helbulus,
A dal eu pennau tu a'r lan.

6 Cyfaill oedd ym mhob caledi,
Dyna'r Reddf oedd dan ei fron,
Mwy oedd ei blefer ef wrth garu
Ei *Ffrynd*, na meddu'r ddaear gron:

Nid mawredd bydol oedd ei amcan,
 Ond caru CRIST a chario ei Groes,
 A gweithio'n galed yn ei Winllan,
 'Tra parodd dyddiau byrr ei oes.

7 Pan ddaeth ef o waftadedd *Dura**,
 I frynniau'r hên *Frutaniaid* gynt,
 'Rhai ga'dd eu gyrru i dîr *Gwalia*,
 Fel usyn gwan o flaen y gwynt:
 Llawer Llew â dannedd llymmion,
 Fu, ac fy, am ddifa eu Iaith,
 A dryllio eu henw o blith dynion,
 Ond, gwelwch, ofer yw eu gwaith.

8 Mae Rhagluniaeth wedi'n harbed
 Er's mwy na mil flynyddau maith;
 Er maint yw llid a brad dieithraid,
 I daro terfyn ar ein Taith;
 Fe aeth i chwilio geiriau'n llyfr,
 'Roedd *Llyfr-eiriau* yn ei Law,
 Fe wyddai ddarllain pob rhyw fefur,
 O Iaith ein Bro, heb ofn na braw.

9 Fe ddywedai'n hŷ yn Iaith y *Cymry*,
 Trwy'r frô, a rhai o'r Brynniau pell,
 Mor fawr mae IESU GRIST yn caru,
 'Nol Swm yr Addewidion gwell:
 Cewch wel'd mai hyn fydd yn cyfeirio,
 Pob firiol wyneb at y wawr,
 Pan byddwi, fy a'm pen yn llwydo,
 Yn llechu'n llonydd yn y llawr.

* Geiriau benthycol y *Shaver* am *Rydychen*.

10 O! Dduw, a oes un o'r ieuengŷid etto,
 A saif o flaen y werin fawr?
 Syrthied Ysryd *Basset* arno,
 Dal ei wyneb at y wawr:
 Cyfod rai o'r genedl ieuaingc,
 Yn lle *Basset* aeth i'r Bêdd,
 I rybyddio'r bobl 'ddiangc,
 I mewn i'r Briodasol wlêdd.

11 O angau, Gelyn y gym'dogaeth,
 Pa'm wyt yn chwynnu'r Blodau ma's,
 A gadael llyfiau chwerwon diffaith,
 I ddifa ffrwyth y ddaear lân?
 Ond felly gwnest ti gynt âg *Abel*,
 Oedd lawn o rinwedd yn ei ddydd;
Cain, y mwrddwr, ga'dd ei adael,
 I godi Tre, er gwadu'r ffydd.

12 Aed y Rhei'ny â'r Degymmau,
 Gan rannu'r Ttemplau yn eu plith,
Basset ga'dd yr Eglwys orau,
 Ac ni choll 'mo honi byth:
 Gyd â'i Frawd a'i chwaer garuaidd,
 Mewn gwisgoedd gwyn o'r hardda eu gwaith;
 A phwy 'all adrodd eu gorfoledd,
 Pan aeth e'n iach i ben ei daith?

13 'Does neb; 'run peth i'r byd yn gvfan,
 A'i holl ddoethion is y Nen,
 Sychu'r môr i lestr bychan,
 Rhifo ei Sand, a'r Sêr uwch ben;

Rhifo dail y Coed a'r llyfiau,
Defnynnau'r gwlaw a gwlith y wawr,
A gallu dirnad lleia'r graddau,
Sy'nghanol y gogoniant mawr.

14 Ffarwel *Basset*, ddyn anwyla,
Dihangaist o dy gyftudd mawr;
Y gwerthfawr Waed ar ben *Calfaria*,
A wnaeth dy wyneb fel y wawr;
Hyfryd oe't yn myn'd trwy'r afon,
I'r Ddinas ar yr uchel Fryn,
A phawb yn iach o'i dinasyddion,
A chweddi cannu eu gynau'n wyn.

15 Swm ei Eiriau wrth Bregethu,
I bechaduriaid o bob rhyw,
Bywyd a marwolaeth Iesu,
Yn ateb holl Gyfiawnder Duw:
Gan ddweud wrth farwol feibion *Adda*,
Fod lachawdwriaeth yn y Gwaed,
Wedi 'Gorphen ar *Galfaria*,
I'w chael yn rhwydd, yn eitha rhâd.

16 Dalied rhai'r Llwynogod gwangus,
Sydd am ddifa'r egin grawn,
Lle bu *Basset* mor llafurus,
Yn hau y borau a'r prydawn:
Duw, gwna i dyfu ar ei ganfed,
Gwlawia arno Wlith y wawr;
Felly ceir ei ffrwythau'n addfed,
Erbyn y Cynhauaf mawr.

MR. BASSET,

AR EI DAITH, RAI MISOEDD CYN EI
FARWOLAETH,

A ALWODD WRTH DDRWS

IOAN ab GWILIM,

Ac a Ddymunodd arno adael i'w Awen redeg ar
Geiriau Gwerth-fawr yn ESAIA lxxiii. 1, 2, 3, &c.

Cafodd ei arwain fel hyn,

- 1 **P**WY welaf o Edom yn dod,
Mil harddach nâ thorriad y wawr?
Yn Sathru dan Wadan ei Dro'd
Elynion yn lluoedd i'r llawr!
Ei wisg wedi lliwio gan wa'd,
Ei Saethau a'i Gleddyf yn llym!
Ei harddwch yn llanw'r holl wlad,
Yn ymdaith yn amllder ei Rym?
- 2 Myfi, 'rhwn wyf *Alpha* cyn byd,
Wyf Gadarn i ladd a iachau;
Fy Ngeiriau a safant i gyd,
Pan ballo fyddlondeb pob rhai:
Ond pa'm mae dy wisgoedd yn waed,
A'th Gleddyf mor goched ei fin,
Fel un a fu'n Sathru dan draed,
Win-wrŷf yng Winllan y gwin?
- 3 Wrth weled y Fyddin mor fawr,
Dan arfau, a llawnion o lid,
Yn llanw holl wyneb y llawr,
Y bobl a giliodd i gyd;

A'm gadael yn unig heb ail,
I sefyll yn wyneb fy nghâs,
Gelynyon mor aml a'r dail,
Yn llanw holl gyrrau y ma's.

Mi godais i fynu fy llaw,
Ymleddais, ynnillais y Dydd!
Fy holl Waredigion a ddaw,
A'm Caethion a roddir yn rhydd:
Mi 'nillais fath gongcwest trwy wa'd,
Mae gennyf Lywodraeth mor fawr,
Hyd eitha Trigfannau fy Nhad;
Mae'n cyrraedd o'r nefoedd i'r llawr.

UN

LANGCESAU SALEM,

A GANODD FEL HYN.

GWEINIDOGION Str. Forganwg

Sy'n myn'd adreu o un i un;
hoi heibio cario'r cleddyf gloyw,
ael y Palmwydd bob yr un:
y rhai ddihangodd eisoes,
ffet, yntau aeth yn rhydd,
ewn i Dre Caersalem newydd,
wynfydedig ddedwydd ddydd!

2 'Dyw e'n teimlo gronyn hiraeth,
 Am ei *Ffryns* fydd dan yr Haul,
 Mae e'n gorphwys yn bur dawel,
 A'i ben ar fynwes *Adda*'r ail;
 Yno'n hyfryd ymbleferu,
 Yng wŷdd y Gwrthrych *Tri yn Un*;
 Rhyfeddu'r ddyfais faith anfeidrol,
 'Drefnodd Duw i gadw dyn.

3 Mae galaru mawr trwy'r Eglwys,
 Wrth roi *Basset* yn y Bedd;
 Na thristawn fel rhai heb obaith,
 Ni gawn ei wel'd mewn disglaïr wedd;
 Wrth gyfarfod uwch yr Haul-wen,
 Yntau fydd ym mhlith y llu,
 Yn rhydd, yn chwarae'r *aufaidd* dannau,
 Ar dân yn moli'r *Iesu* cu.

4 Mae rhai mewn llawer o ardaloedd,
 A'i clywodd e'n pregethu'r gwir,
 A'r dagrau'n treiglo dros eu gruddiau,
 'Waith ei rodidi yn y pridd;
 Ni chânt weled mwy mo hono,
 Hyd nes delo'r borau mawr,
 I gael cwrdd yn an-llygredig,
 Ym mhlith y Dyrfa uwch y llawr.

5 Mawr yw galar ei Rïeni,
 Am i'w Mhab oddi yma fyn'd,
 Ond er maint oe'nt hwy'n ei garu,
 Fe aeth i gôl anwylach *Ffrynd*:

Methodd angau dorri'r undeb,
 Oedd rhyngddo ef â Brenin hedd :
 Mae e' heddyw'n gwel'd ei wyneb,
 Yn rhydd yr ochor draw i'r bedd.

6 Fe ga'dd gongwest byth ar Angau,
 A phob gelyn ar un awr,
 Pan ddihangodd mewn i'r Bywyd,
 Gwlad ei Etifeddiaeth fawr ;
 Nid yw'r cyfuddiau fy ar y ddaear,
 Na'r Teganau fy yma 'nghyd,
 Ddim yn blino yspyd *Basset*,
 Heddyw yn y nefol fyd.

7 Fy nghyfeillion ym *Mhortbcery*,
 Peidiwch mwy â llwfrhau,
 Er i'ch golli Tad-maeth tyner,
 Mae'r addewid yn parhau ;
 Gofala'r Iesu mawr am danoch,
 Tra f'o'ch yma is y rhôd,
 Nes eich dwyn i'r Tŷ trag'wyddol,
 I roi iddo'n gryno'r Clôd.

8 'Tro diweddaf cês ei glywed,
 Yr oedd e'n tyftio'n hŷ i ma's,
 Mae nid natur fedrai ddysgu,
 Egwyddorion Dwyfol Ras ;
 Ond yr Yspyd pur sylweddol,
 A dderbyniodd pawb o'r Saint ;
 Rhyfeddwn weithian i rai tlodion,
 Gael meddiannu y fath fraint.

